

2018 – MAREA UNIRE și TRIBUNISMUL (XLII):

Congresul naționalităților nemaghiare – lipsa de raporturi personale:
nici nu se salutau - misionarul Eugen Brote și politica!

Românii Transilvăneni	erau nu numai cunoscuți, ci și compătimiți și simpatizați, ca toți aceia cărora li-se întâmplă o mare nedreptate
A învăța o limbă streină, fie chiar cea de stat, înaintea limbei materne, este a vroi să mergi călare mai înainte de a te fi obișnuit să mergi pe jos	
 Eugen Brote 1850 - 1912	August 1895 Congresul naționalităților nemaghiare: români, sârbi și slovaci scopul: solidaritatea politică
	Brote aseamnă situația politică a Românilor ardeleni, după prezentarea „Memorandului” cu aceea a României libere după ocuparea Plevnei

Continuăm reproducerea din lucrarea lui Ioan Georgescu: «Călătoria lui Eugen Brote. Începutul l-a făcut E. Brote în Turceansky-Svaty-Martin, unde timp de 36 de ore, cât a petrecut în mijlocul frunțașilor poporului slovac, s'a ales nu numai cu impresiunea că aceștia au rămas încântați de misiunea sa politică, ci a dobândit tot odată și convingerea, că noii aliați vor contribui foarte mult la înaintarea cauzei comune. (...) Cu mai puține speranțe s'a îndreptat de aici misionarul politic al Românilor transilvăneni spre Zagreb, capitala Croației, (...). Politica croată în acel timp era condusă de arhiepiscopul Diacovarului, Strossmayer, un dușman al Maghiarilor și al împăratului. Întregul popor croat: preoți, profesori, advocați, funcționari, industriași, proprietari și țărani, țineau la acest om energic, cuminte și cu mare influență la Roma. Ca tactică politică, Strossmayer lua o pozițiune rezervată deocamdată. Afară de aderenții lui, se mai găseau și așa numiții „maghiaroni”, aristocrați și oameni cari umblau după căpătuială. Cu ajutorul acestora își susțineau Maghiarii cunoscutul lor regim. În partidul național croat, misionarul român Brote constată două curente: Unul al „Obzoriștilor” și celălalt al „Starcevicianilor”. Acesta din urmă era numeric neînsemnat și reprezenta ideia Mării Croații. Era vorba de o fuziune a celor două curente naționale. Nu scăpă observațiunii atente a lui Brote nici jumătatea de milion de Sârbi din Croația, care nu se putea înțelege nici atunci cu elementul dominant. Știe de legăturile lor politice cu Croații din Dalmația, cu

Sârbii din regat și chiar cu Rusia. Bosnia și Herțegovina de o parte, și Dalmația pe de alta, sunt punctele cardinale ale politicii iugoslave de atunci. Ele preocupă pe toți cugetătorii și oamenii de acțiune. (...) Pretutindeni a aflat numai simpatie pentru Români și cauza lor, pe care o cunoșteau de când cu delegațiunea lor la Viena. În scrisoarea sa din aceeași zi adresată președintelui Rațiu, îl asigură pe acesta că „Memorandul” și „Replica” s’au citit în Croația mai mult decât s’ar putea crede. **Abia după această călătorie politică își dă el seama de importanța mișcării „memorandiste”.** Fără să fi făcut această mișcare, Românii transilvăneni n’ar fi avut ce să caute la popoarele nemaghiare din patria lor de atunci, căci ei n’ar fi fost băgați în seamă. Așa erau nu numai cunoscuți, ci și compătimiți și simpatizați, ca toți aceia cărora li-se întâmplă o mare nedreptate. **Brote aseamnă situația politică a Românilor ardeleni, după prezentarea „Memorandului” cu aceea a României libere după ocuparea Plevnei.** Și unii și alții au devenit, după aceste evenimente, mai cunoscuți în fața lumii. (...) Din Zagreb a plecat la Neoplanta (Novi-Sad). Nefiind drum direct, Brote a fost nevoit să se înapoieze la Buda-Pesta și de acolo să se apropie de numitul centru sârbesc. (...) În adevăr, convenind la 2 Octomvrie 1892 cu frunțașii sârbi: Dr. M. Polit, Dr. Vucetici și Iovici, și-a dat seamă numai decât de situația tristă în care se găsea politica sârbească la acel moment, în urma lipsei desăvârșite de raporturi personale între frunțașii diferitelor partide (nici nu se salutau).»

Misiunea diplomatică a lui Eugen Brote a fost considerată un succes, primele colaborări consemnându-se în cadrul proceselor „Tribunei”. În procesul „Memorandului”, au activat și avocații slovaci și sârbi: Dr. Miloș Stefanovici, Dr. E. Gavrița și Stefan Faynor. Și românii au pledat pentru Sârbi: «Așa a pledat avocatul român Dr. Ștefan Cicio Pop, care luând cuvântul în procesul ziarului „Zastava” în ianuarie 1894 a făcut un întreg rechizitoriu politice de desnaționalizare inaugurată de Maghiari. (...) acelaș avocat spunea foarte nimerit, cât de anapoda este politica de desnaționalizare. **A învăța o limbă streină, fie chiar cea de stat, înaintea limbei materne, este a vroi să mergi călare mai înainte de a te fi obișnuit să mergi pe jos.** Alt proces de presă al ziarului „Zastava” a fost la Seghedin în Decemvrie acelaș an, când a fost acuzat redactorul-șef al acestui ziar, (...), că a publicat pe timpul procesului „Memorandului” un articol în care proclama solidaritatea Sârbilor din Ungaria cu frații lor de suferință, Românii din Transilvania. (...) ziarul sârb a avut doi apărători: unul slovac (pe Miloș Stefanovici) și altul român (Coriolan Brediceanu). (...) Foarte mult a contribuit la înfrățirea acestor popoare ziaristul slovac **Gustav Augustini**, colaborator al „Tribunei” dela 1893 și tot de atunci secretar al lui Rațiu, în ce privește această mare chestiune politică. Din însărcinarea și cu cheltuiala lui, ziaristul numit, care știa bine cele trei limbi, a făcut multe călătorii în vederea organizării congresului naționalităților dela Buda-Pesta. (...)

În August 1895 s’a ținut apoi **congresul naționalităților nemaghiare**, sub președinția lui Dr. Mihail Polit, secondat în aceeași calitate de Românul Gh. Pop de Băsești pe de parte, și Slovacul Paul Mudron pe de alta. Congresul a fost deschis de preotul Vasile Mangra în românește. Cuvintele lui au fost traduse în sârbește de Dr. Gavrița și în slovăcește de P. Mudron. Gh. Pop de Băsești arată **scopul întrunirii reprezentanților celor trei naționalități în acest congres: solidaritatea politică.** Reprezentantul poliției maghiare consilierul Chudy Hugo, protestează împotriva ideii de a se considera cei întruniți în acest congres ca reprezentanți ai celor trei

naționalități. Nu se ține seama de protest și se procedează la alegerea a doi secretari, d-nii Stefan Cicio Pop, avocat în Arad, și Al. Petrovici, avocat în Lugoj. ... După ce se citește textul unei telegrame omagiale către suveran, se procedează apoi la alegerea unei delegații de 45 membri, care să pregătească programul adunării. (...) Gh. Pop de Băsești anunță pe cei trei raportori, Ciceo Pop, ales în locul lui Mangra, care între timp se îmbolnăvisese, Cveics și Stefanovici. Acești trei raportori citesc următorul program politic (...): 1. Alianța română, sârbă și slovacă declară că e solidară întru toate. 2. Statul ungar, potrivit etnografiei sale, nu e stat unitar și, prin urmare, numai toate popoarele conlocuitoare au dreptul să spună că sunt și reprezintă Ungaria. Deci dacă un singur popor își aroagă toate drepturile, aceasta se împotrivesc tuturor considerațiilor etnice și primejduiește existența Statului. 3. Împotriva poporului, care vrea să oprime pe alt popor și să-i primejduiească existența, ne aliam pe toate căile legale pentru apărarea comună. 4. Germanii și Rușii încă vor aderă la această alianță, pentru că ea nu cuprinde nimic ilegal. Voința fiecărui popor este să-și asigure drepturile și autonomia națională (...)).»

Programul de acțiune politică adoptat conținea 20 de puncte, care a atras atenția guvernanților; autoritățile au organizat repede un «contra-congres al naționalităților la cafeneaua „Korona” din Buda-Pesta, sub conducerea deputatului Rónay János și a avocatului Matók Béla (...))»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2018-marea-unire-si-tribunismul-xlii-congresul-nationalitatilor-nemaghiare-lipsa-de-raporturi-personale-nici-nu-se-salutau-misionarul-eugen-brote-si-politica-138884.html>

